

**TA'LIM MENEJMENTI ASOSIDA TA'LIM MUASSASALARIDA
INNOVATSIYALARNI JORIY ETISH VA ZAMONAVIY DARS USLUBLARINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Hamidullayev Abdurasul Baxtiyor o'g'li
Xalqaro Nordik universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur tezisda ta'lim menejmenti nuqtayi nazaridan ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, zamonaviy dars uslublarini takomillashtirish hamda ta'lim sifatini boshqarish masalalari yoritilgan. Unda strategik rejalashtirish, monitoring, pedagogik liderlik, sifat menejmenti va raqamli boshqaruv vositalarining o'quv jarayoni samaradorligiga ta'siri Toshkent davlat transport universiteti akademik litseyi misolida tahlil qilinadi.

Аннотация. В данном тезисе с точки зрения образовательного менеджмента рассматриваются вопросы внедрения инновационных технологий в образовательных учреждениях, совершенствования современных методов обучения и управления качеством образования. Анализируется влияние стратегического планирования, мониторинга, педагогического лидерства, менеджмента качества и цифровых инструментов управления на эффективность образовательного процесса на примере академического лицея Ташкентский государственный транспортный университет.

Annotation. This thesis examines, from the perspective of educational management, the issues of implementing innovative technologies in educational institutions, improving modern teaching methods, and managing the quality of education. It analyzes the impact of strategic planning, monitoring, pedagogical leadership, quality management, and digital management tools on the effectiveness of the educational process based on the example of the Academic Lyceum of Tashkent State Transport University.

Kalit so'zlar: ta'lim menejmenti, strategik boshqaruv, sifat menejmenti, monitoring, pedagogik liderlik, raqamli boshqaruv, innovatsion dars, akademik litsey, kompetensiyaviy yondashuv.

Ключевые слова: образовательный менеджмент, стратегическое управление, менеджмент качества, мониторинг, педагогическое лидерство, цифровое управление, инновационный урок, академический лицей, компетентностный подход.

Keywords: educational management, strategic management, quality management, monitoring, pedagogical leadership, digital management, innovative lesson, academic lyceum, competency-based approach.

Bugungi globallashtirish va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim muassasasini samarali boshqarish faqat ma'muriy nazorat bilan cheklanmaydi. Ta'lim menejmenti muassasaning maqsadini belgilash, resurslarni oqilona taqsimlash, pedagogik jamoani yagona strategiya atrofida birlashtirish, ta'lim sifatini doimiy monitoring qilish va natijaga yo'naltirilgan.

boshqaruv qarorlarini qabul qilishni nazarda tutadi. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida har bir fuqaroning o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarishi uchun sharoit yaratish, sog‘lom, bilimli va ma‘naviy barkamol avlodni tarbiyalash ustuvor maqsad sifatida ko‘rsatilgan [1, 1–2-b.]. Shu bois innovatsiyani joriy etish ta‘lim muassasasida boshqaruv tizimi, dars mazmuni, baholash mexanizmi va o‘quvchi natijalarini tahlil qilish bilan uzviy bog‘liq bo‘lishi zarur.

Mazkur tezis Toshkent davlat transport universiteti akademik litseyi misolida ta‘lim menejmenti asosida innovatsion yondashuvlarni qo‘llashning amaliy ahamiyatini ochib berishga qaratilgan. Litsey transport sohasi bilan bog‘liq oliy ta‘lim muassasasi tizimida faoliyat yuritishi sababli unda o‘quv jarayonini boshqarish aniq fanlar, muhandislik tafakkuri, algoritmik fikrlash, logistika, transport xavfsizligi va raqamli monitoring kabi yo‘nalishlarga mos tashkil etilishi lozim. TDTU rasmiy ma‘lumotlarida universitet transport sohasi uchun yuqori malakali kadrlar tayyorlaydigan yetakchi oliy ta‘lim muassasasi sifatida ko‘rsatiladi [6, 1-b.]. Demak, akademik litseydagi boshqaruv ham kelajakdagi kasbiy tayyorgarlikka xizmat qiladigan uzluksiz ta‘lim zanjirining muhim bo‘g‘ini sifatida qaralishi kerak.

Ta‘lim menejmenti nuqtayi nazaridan asosiy innovatsiya sifatida adaptiv raqamli ta‘lim platformasi asosida tashkil etiladigan “diagnostika — rejalashtirish — individual topshiriq — amaliy loyiha — monitoring — refleksiya” modeli taklif etiladi. Bu modelda dars boshida qisqa diagnostik test orqali o‘quvchilarning mavzuni o‘zlashtirish darajasi aniqlanadi, keyin o‘qituvchi va rahbariyat uchun zarur boshqaruv axboroti shakllanadi. Platforma o‘quvchini bilim darajasiga qarab topshiriqlar guruhiga yo‘naltiradi, rahbar esa umumiy natijalarni tahlil qilib, qaysi fan, guruh yoki mavzuda metodik yordam zarurligini belgilaydi. Masalan, fizika fanida harakat qonunlari mavzusi transport vositasining tezlanishi, tormoz masofasi va yo‘l sharoitiga bog‘liq xavfsizlik masalalari orqali o‘rganiladi; informatika darsida esa shu jarayon algoritmi, jadval, grafik yoki oddiy simulyatsiya ko‘rinishida modellashtiriladi.

Adaptiv raqamli platformaning menejmentdagi afzalligi shundaki, u o‘quvchining individual o‘shish sur‘atini, o‘qituvchi faoliyati samaradorligini va ta‘lim jarayonidagi muammoli nuqtalarni ko‘rsatib beradi. An‘anaviy darsda barcha o‘quvchilar bir xil topshiriqni bajaradi, ammo ularning tayyorgarlik darajasi turlicha bo‘ladi. Adaptiv yondashuvda esa yuqori tayyorgarlikka ega o‘quvchilar murakkab loyiha va izlanish topshiriqlariga, qiynalayotgan o‘quvchilar esa qo‘shimcha tushuntirish va bosqichma-bosqich mashqlarga yo‘naltiriladi. Bu jarayon ta‘lim muassasasi rahbariyatiga fanlar kesimida o‘zlashtirish dinamikasini ko‘rish, metodik kengash ishini dalillarga asoslash va pedagoglar uchun maqsadli malaka oshirish yo‘nalishlarini belgilash imkonini beradi.

Toshkent davlat transport universiteti akademik litseyida ushbu modelni qo‘llashda “transportga yo‘naltirilgan loyiha darsi”ni boshqaruv mexanizmi sifatida tashkil etish muhimdir. Bunda rahbariyat fanlararo loyiha mavzularini tasdiqlaydi, o‘qituvchilar guruhlar kesimida vazifalarni taqsimlaydi, natijalar esa yagona monitoring jadvali orqali tahlil qilinadi. Masalan, matematika darsida o‘quvchilar avtobus yo‘nalishidagi bekatlar orasidagi masofa, vaqt va o‘rtacha tezlikni hisoblash orqali chiziqli funksiya va statistik tahlilni o‘rganadi; fizika darsida tormozlanish masofasi va ishqalanish kuchi hisoblanadi; informatika darsida

esa ma'lumotlar elektron jadval yoki dasturlash muhiti orqali qayta ishlanadi. Bunday yondashuv dars sifatini boshqariladigan, o'lganadigan va natijasi tahlil qilinadigan jarayonga aylantiradi.

Innovatsion texnologiyalarni samarali joriy etish uchun ta'lim muassasasida strategik rejalashtirish, sifat menejmenti, pedagogik liderlik va ichki monitoring tizimi yo'lga qo'yilishi zarur. Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish alohida ustuvor yo'nalish sifatida qayd etilgan [2, 3–4-b.]. Ta'lim menejmentida bu vazifa aniq maqsad, mas'ul ijrochilar, muddat, baholash mezonlari va kutiladigan natijalar asosida boshqariladi. Akademik litseyda elektron kontent yaratish, test natijalarini tahlil qilish, o'quvchi portfoliolarini yuritish, fanlararo loyiha ishlarini baholash mezonlarini ishlab chiqish hamda pedagoglar faoliyatini metodik qo'llab-quvvatlash boshqaruvning asosiy yo'nalishlariga aylanishi mumkin.

Taklif etilayotgan modeldan kutiladigan natijalar ta'lim menejmenti mezonlari orqali baholanadi. Birinchidan, o'quvchilarning darsga qiziqishi va ishtiroki oshadi, chunki topshiriq ular kelajakda o'qishi mumkin bo'lgan transport sohasiga bog'lanadi. Ikkinchidan, rahbariyat va o'qituvchilar o'zlashtirish, qatnashuv, mustaqil ish sifati, loyiha himoyasi va diagnostik test natijalarini bir tizimda ko'ra oladi. Uchinchidan, pedagogik jamoa faoliyati subyektiv fikrga emas, balki real ko'rsatkichlarga asoslangan holda tahlil qilinadi. To'rtinchidan, litsey bitiruvchisida universitet ta'limi uchun muhim bo'lgan mustaqil izlanish, raqamli vositalardan foydalanish, muammoni tahlil qilish va natijani asoslab berish kompetensiyalari shakllanadi.

Bunday yondashuvni joriy etishda to'rt bosqichli ta'lim menejmenti mexanizmi tavsiya etiladi. Birinchi bosqichda rahbariyat tomonidan innovatsion darslarni joriy etish bo'yicha strategik maqsad, mas'ullar va baholash mezonlari belgilanadi. Ikkinchi bosqichda o'qituvchilar uchun raqamli platformadan foydalanish, elektron topshiriq yaratish va natijalarni tahlil qilish bo'yicha amaliy seminarlar tashkil etiladi. Uchinchi bosqichda fizika, matematika va informatika fanlaridan transportga yo'naltirilgan loyiha mavzulari ishlab chiqiladi. To'rtinchi bosqichda tajriba sinflarida boshlang'ich va yakuniy natijalar taqqoslanadi, monitoring xulosalari asosida boshqaruv qarorlari qabul qilinadi. Shu tarzda innovatsiya bir martalik tadbir emas, balki litsey boshqaruv tizimining doimiy elementi sifatida shakllanadi.

Ta'lim menejmentining muhim jihatlaridan yana biri pedagogik liderlikdir. Rahbar innovatsiyani faqat topshiriq sifatida yuklamasdan, o'qituvchilarga metodik yordam berishi, tajriba almashish muhitini yaratishi va muvaffaqiyatli amaliyotlarni ommalashtirishi kerak. Masalan, TDTU akademik litseyida fanlararo loyiha darslari bo'yicha kichik metodik guruhlar tuzilib, har bir guruh o'z yo'nalishida transportga oid amaliy masalalarni ishlab chiqishi mumkin. Bu jarayon o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikni kuchaytiradi, rahbariyatga esa pedagogik jamoaning salohiyatini to'g'ri yo'naltirish imkonini beradi.

Xulosa. Ta'lim muassasalarida innovatsiyalarni joriy etish ta'lim menejmentining strategik vazifasi sifatida qaralishi lozim. Toshkent davlat transport universiteti akademik litseyi misolida adaptiv raqamli ta'lim platformasi va transportga yo'naltirilgan loyiha darslarini boshqaruv tizimi bilan bog'lab qo'llash ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bu yondashuv darsni faqat ma'lumot berish jarayonidan natijasi rejalashtiriladigan, monitoring qilinadigan va tahlil asosida takomillashtiriladigan boshqaruv jarayoniga aylantiradi. Natijada o'quvchilarda mustaqil fikrlash, algoritmik tahlil, muhandislikka oid tasavvur, jamoada ishlash va natijani asoslab berish ko'nikmalari rivojlanadi. Rahbariyat uchun esa ta'lim sifatini baholash, pedagogik jamoani maqsadli qo'llab-quvvatlash, resurslarni to'g'ri taqsimlash va litseyning strategik rivojlanishini ta'minlash imkoniyati kengayadi. Shunday qilib, ta'lim menejmenti asosida innovatsiyani joriy etish akademik litsey bitiruvchilarining oliy ta'limga tayyorgarligini kuchaytiradi hamda transport sohasi uchun raqobatbardosh kadrlar zaxirasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi hujjatlari. — Toshkent, 2023. [1–2-b.]
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5847-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. — Toshkent, 2019. [3–4-b.]
3. Alimov R.X., Xodjayev B.X. Ta'lim menejmenti va sifatni boshqarish asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. [18–32-b.]
4. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. — New York. [21–36-b.]
5. Turg'unov S. Umumiy o'rta ta'lim muassasalari direktorlarining boshqaruv faoliyatining nazariy asoslari. — Toshkent: Fan, 2006. [54–70-b.]
6. Toshkent davlat transport universiteti rasmiy ma'lumotlari. Akademik litsey bo'limi. [1-b.]